

Зайцева Ірина Євгенівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент Київського національного
університету культури і мистецтв
donchenko.nata1@gmail.com

ЛИЦАР СУМНОГО ОБРАЗУ В ЖАНРІ МЮЗИКЛУ

Мета роботи. Охарактеризувати та висвітлити в даному дослідженні творчу діяльність відомого майстра сценічного мистецтва В. Зельдіна, його трактування образу головного героя роману М. Сервантеса «Дон Кіхот» та виконання ролі у мюзиклі «Людина з Ламанчі» М. Лі. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні культурологічного, літературознавчого, історико-театрознавчого, біографічного, функціонального, мистецтвознавчого методів дослідження різнобічної професійної діяльності видатного майстра сценічного мистецтва В. Зельдіна, його творчих здобутків у роботі над відомим класичним персонажем М. Сервантеса Дон Кіхотом, інтерпретації та трактування художнього образу. **Наукова новизна.** Уперше досліджується плідна, багатогранна творча діяльність видатного артиста театру і кіно В. Зельдіна, обґрунтовані особливості, оригінальні мистецькі здобутки відомого артиста та його феноменальна майстерність втілення в жанрі мюзиклу образу Дон Кіхота. **Висновки.** Мігель де Сервантес – гуманіст, прихильник театру, талановитий письменник, драматург, проявив себе новатором в галузі літератури, створивши твір-пародію на лицарські романи. Завдяки Сервантесу світова література поповнилася «вічним образом» Дон Кіхота і появою терміну «донкіхотство». Цей образ і прогресивні ідеї роману надихали на творчість найвідоміших митців у різні часи і знаходили втілення у багатьох жанрах мистецтва, зокрема у балеті, кінематографі, театрі. Поява американського мюзиклу «Людина з Ламанчі» 1965 р. вплинула на розвиток цього жанру і в європейському театральному просторі, гуманістичні ідеї і вічні духовні цінності в образі Дон Кіхота привернули увагу у 70-ті рр. українського режисера В. Лизогуба, російського А. Гончарова, а на початку третього тисячоліття – Ю. Гусмана, який створив мюзикл-оду ідеям благородства та ідеалізму покоління шістдесятників. Яскраву сторінку в історію мюзиклу «Людина з Ламанчі» вписав один з останніх виконавців ролі Дон Кіхота – В. Зельдін, феномен акторського довголіття якого є унікальним явищем в історії сучасного театру і потребує подальшого вивчення дослідників.

Ключові слова: роман-пародія, «донкіхотство», мюзикл «Людина з Ламанчі», Володимир Зельдін, акторський феномен.

Зайцева Ірина Євгенівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри режиссури і акторського мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв

Рыцарь Печального Образа в жанре мюзикла

Цель работы. Охарактеризовать и осветить в данном исследовании творческую деятельность известного мастера сценического искусства В.Зельдина, его трактовку образа главного героя романа М.Сервантеса «Дон Кихот» и исполнение роли в мюзикле «Человек из Ламанчи» М. Ли. **Методология исследования** состоит в применении культурологического, литературоведческого, историко-театроведческого, биографического, функционального, искусствоведческого методов исследования разносторонней профессиональной деятельности известного мастера сценического искусства В.Зельдина, его творческих достижений в работе над известным классическим персонажем М.Сервантеса Дон Кихотом, интерпретации и трактовки художественного образа. **Научная новизна.** Впервые исследуется плодотворная, многогранная творческая деятельность известного артиста театра и кино В.Зельдина, обоснованы особенности, оригинальные художественные достижения известного артиста, а также его феноменальное мастерство воплощения в жанре мюзикла образа Дон Кихота. **Выводы.** Мигель де Сервантес – гуманист, поклонник театра, талантливый писатель, драматург, проявил себя новатором в области литературы, создал произведение-пародию на рыцарские романы. Благодаря Сервантесу мировая литература пополнилась «вечным образом» Дон Кихота и появлением термина «донкихотство». Этот образ и прогрессивные идеи романа вдохновляли на творчество самых известных художников в разные времена и находили воплощение в различных жанрах искусства, в частности, в балете, кинематографии, театре. Появление американского мюзикла «Человек из Ламанчи» М. Ли в 1965 р. повлияло на развитие этого жанра и в

європейському театральному просторі. Гуманістическіє ідеї і вічні духовні цінності в образі Дон Кіхота привлекли увагу в 70-х рр. українського режисера В. Лизогуба, російського А. Гончарова, а в началі третього тисячоліття – Ю. Гусмана, котрий створив мюзикл-оду ідеям благородства і ідеалізму покоління шестидесятників. Яркую сторінку в історію мюзикла «Человек из Ламанчи» вписав один из последних исполнителей роли Дон Кихота – В. Зельдин, феномен актерского долголетия которого является уникальным явлением в истории современного театра и требует дальнейшего изучения исследователей.

Ключевые слова: роман-пародия, «донкихотство», мюзикл «Человек из Ламанчи», Владимир Зельдин, актерский феномен.

Zaitseva Iryna, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Kyiv National University of Culture and Arts

Knight of the Sorrowful Countenance in the "Musical" Genre

Purpose of Article. To characterize and highlight the creative activity of the famous artist of the art stage - V. Zeldin, his interpretation of the image of the protagonist of the novel M. Cervantes "Don Quixote" and performance of the role in the genre of the musical "Man of the Channel" M. Lee. **Methodology.** The research consists in applying the methodology of general-cultural, literary, historical and theatrical, biographical, functional, art-study methods of studying the versatile professional activities of the outstanding master of stage art V.Zeldin, his creative achievements in the work on the famous classical character M.Servantes Don Quixote, interpretation and traction of the artistic image. **Scientific Novelty.** For the first time, the fruitful, multifaceted creative activity of the outstanding theater and cinema artist V. Zeldin is explored, the peculiarities, the original artistic achievements of the famous master and his phenomenal skill of embodiment the image of Don Quixote in the musical genre. **Conclusions.** Miguel de Cervantes is a humanist, a theater supporter, a talented writer, and a playwright who proved himself as an innovator in the field of literature, having created a work-parody of knight novels. Thanks to Cervantes, world literature was replenished with the "eternal image" of Don Quixote and the emergence of the term "quixotic." This image and progressive ideas of the novel inspired the work of the most famous artists at different times and found the embodiment in different genres of art, particularly in ballet, cinema, theater. The appearance of the American musical "Man of La Mancha" in 1965 influenced the development of this genre in the European theater space as well, humanistic ideas and eternal moral values in the image of Don Quixote attracted attention of the Ukrainian director V. Lizogub, Russian director A. Goncharov in the 70's, and in the beginning of the third millennium - Yu. Gusman, who created the musical-ode for ideas of nobility and idealism of the generation of the sixties. A bright page in the history of the musical "Man of La Mancha" was written by one of the last performers of the role of Don Quixote - V. Zeldin, whose phenomenon of actor's longevity is a unique fact in the history of contemporary theater and needs further study of researchers.

Key words: novel-parody, "quixothy," musical "Man from La Mancha," Volodymyr Zeldin, actor's phenomenon.

В історії літературознавства відомо багато наукових досліджень, присвячених проблемі вивчення роману Сервантеса «Дон Кіхот» – це праці відомих західних письменників, філософів, критиків, серед яких Х.Л. Борхес, Х. Ортега-і-Гассет, Т. Манн, М. Унамуно; російських критиків В. Белінського, П. Когана, Д. Мережковського, М. Стороженка, Г. Степанова, Н. Ейдельмана, А. Красноглазова, В. Шкловського, А. Луначарського, М. Бахтіна, українських – Д. Донцова, Ю. Шереха та інших. Серед дослідників цієї теми кінця ХХ – ХХІ ст. – В. Набоков, Б. Франк, Ю. Айхенвальд, В. Багно, С. Піскунова, І. Коловерова, Г. Кочур, Т. Цимбалюк, О. Пронкевич. Одна з останніх монографій, яка вийшла з друку 2012 року належить українському науковцю Олександрю Пронкевичу [7], який аналізує міф донкіхотства в іспанській, російській та українській літературах, детально розглядає втілення іспанського національного характеру в образі головного героя, вміння автора реалізувати у романі «квінтесенцію» рис свого народу.

Актуальність теми дослідження. Вивчаючи твір Сервантеса сьогодні, на наш погляд, надзвичайно важливо залучитися до знайомства з декількома шедеврами на сюжет «Дон Кіхота» в інших видах мистецтва, а саме – в балеті і кінематографі.

Метою статті є аналіз трактування образу головного героя в романі «Дон Кіхот» М. Сервантеса та інсценізації в жанрі мюзиклу «Людина з Ламанчі» М. Лі у виконанні артиста В. Зельдіна.

Виклад основного матеріалу. В історію світової драматургії і театру назавжди вписали свої імена Лопе де Вега, Тірсо де Моліна, Педро Кальдерон. Творчість цих видатних митців пов'язують з поняттям «золоте століття» іспанського Відродження. Проте серед титанів славної доби є й ім'я геніального Мігеля де Сервантеса Сааведри. Одним із завдань свого яскравого, сповненого важких випробувань і небезпечних пригод життя, в якому виявились військова відвага, стійкість та мужність, терпимість та незламність духу під час алжирського полону, повернення на Батьківщину і бажання змінити цей світ на краще неперевершеною силою слова, – він вважав утвердження нових гуманістичних ідеалів.

Необхідно нагадати, що гуманізм в Іспанії доби Відродження мав свої особливості. Довгі роки відстоювала Іспанія своє право на незалежність у боротьбі з мавританськими загарбниками і ця визвольна війна – Реконкіста – вплинула на національний характер іспанців. Перемога над маврами сприяла консолідації нації і створенню єдиного королівства – країна перетворилася на могутню централізовану державу. Традиційно в Іспанії надзвичайно вагомою залишалася роль католицької церкви з її апаратом інквізиції. (Тільки на сцені іспанський народ міг оспівувати радості земного життя, відчувати свою силу, – звідси пристрасна любов іспанців до театру.) Нестримний рух історії збагачував життя новими відкриттями в різних галузях науки і мистецтва, прогресивними гуманістичними ідеями. Критерієм суспільної і моральної поведінки людини було виконання законів честі. Ідеали лицарської честі гуманісти наповнювали новим змістом: і лицар шляхетного роду, і простий селянин прирівнювалися до єдиного ідеалу, якщо вони були «людиною честі». Віра у моральну силу людини стала ідеологічною основою іспанського гуманізму. Питання честі для іспанців – одне з головних питань сенсу життя. Це питання художньо переосмислюється у різних жанрах літератури, зокрема у лицарському романі. Мігель Сервантес також звертається у своїй літературній творчості до зазначеного жанру, але виявляє себе при цьому сміливим новатором. Популярний жанр часів Середньовіччя – лицарський роман, на думку Сервантеса, на початку XVII століття вже відійшов у минуле, перетворився на архаїку, а тому зрозумілим є іронічний погляд письменника на це явище. 1605 року він пише книгу «Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі» як пародію на лицарський роман, а образ Дон Кіхота – пародія на лицаря. Благородний гідальго, пристрасно захопившись читанням лицарських романів, загубився між реальним та ілюзорним світом, втратив можливість об'єктивно оцінювати сучасну дійсність. Він уявляє себе лицарем, селянку із сусіднього села приймає за прекрасну принцесу Дульцінею Тобоську, оголосивши її дамою свого серця, і вирушає встановлювати справедливість у світі. Дон Кіхот озброюється заіржавілими обладунками і верхи на жалюгідній шкapi на ім'я Росинант здійснює подвиги, які часто обертаються бідою, шкодою, а не дарують радість, роблячи людей щасливими.

Отже, зберігаючи характерні для лицарських романів мотиви дороги та подвигів, Сервантес народжує оригінальний сюжет і стає автором одного з найпривабливіших «вічних образів» в історії світової літератури – образу гуманіста, інтелігента, мислителя, для якого благородство, справедливість, безкорисність, готовність захищати і творити добро, змінити світ на краще – вищі цінності, сенс існування, як і ще одне – вміння бачити та відчувати прекрасне, що і робить людину людиною. «Донкіхотство» – служіння благородним ідеалам – потребує відваги і жертвності від героя, а тому він викликає повагу і одночасно співчуття – надзвичайно жорстоким є звичайний матеріальний світ, в ньому немає місця ідеалістам і романтикам. Мабуть, тому вчинки героя, ситуації, в які він потрапляє, викликають сміх, просякнутий сумом, – автор наділив свого Дон Кіхота природою трагічного героя.

Низка дослідників [1; 4; 5; 7] вважають, що роман є сатирою й на сучасну Сервантесу Іспанію, яка потерпала від економічного і політичного занепаду, грабування правлячої верхівки, поширення несправедливості, жебрацтва та бідкування

простого народу. Із співчуттям поставився Сервантес до поневірянь народу, які він побачив на службі чиновником- збирачем податків. Сам жебрак, талановитий письменник після звільнення з полону саме так вимушений був заробляти на хліб. Природна доброта і простосердність Сервантеса надихають його на створення Лицаря Сумного Образу – Алонсо Кіхано Доброго, а тому роман в якійсь мірі вважають автобіографічним. І справді, письменника і героя пов'язують зовнішність, вік (близько п'ятдесяти років), стан (збіднілі гідальго), трагізм долі, ідеалізм. Дон Кіхот Сервантеса стає справжнім ідеалом лицаря – людиною честі.

Вивчаючи твір Сервантеса сьогодні, на наш погляд, надзвичайно важливо долучитися до знайомства з кількома шедеврами на сюжет «Дон Кіхота» в інших видах мистецтва, а саме – у балеті і кінематографі. Всесвітньовідомий балет австрійського композитора Людвіга Мінкуса був створений ще 1869 року спеціально для постановки у Большому театрі Москви видатним хореографом Маріусом Петіпа. Із ось понад 150 років він з тріумфом підкорює найвідоміші театральні сцени світу з видатними майстрами балету, серед яких були прославлені Рудольф Нурієв, Михайло Баришников, Олександр Годунов, Володимир Васильєв, Майя Плісецька, Катерина Максимова та багато інших зірок. Мабуть, не існує Міжнародного конкурсу балету, на якому молоді виконавці не виконували б знамените па-де-де з балету Л. Мінкуса «Дон Кіхот». Це одна з перлин світової балетної класики, в якій літературний геній Сервантеса втілений у танці.

Широке визнання прийшло і до творців одної з найуспішніших екранних версій сюжету про Дон Кіхота – кінострічки 1957 року режисера Григорія Козинцева, яку він зняв за мотивами п'єси талановитого драматурга Євгена Шварца про людину з великим серцем. В історії світового кіномистецтва одним з найкращих образів є Дон Кіхот у виконанні неперевершеного актора Миколи Черкасова. Дуєт Дон Кіхота і Санчо Панси, образ якого втілив ще один майстер сцени і екрану – Юрій Толубєєв, – це «вищий пілотаж» акторської майстерності. Фільму Г. Козинцева в 2017 виповнюється 60 років, а він і сьогодні вражає, дивує, «олюднює».

Істину про те, що класика невичерпна, довели й автори ще однієї сценічної інтерпретації сюжету Сервантеса про Дон Кіхота, цього разу в жанрі мюзиклу. 1965 р. в Америці з великим успіхом пройшла прем'єра мюзиклу «Людина з Ламанчі» композитора Мітча Лі, лібретиста Дейла Вассермана та автора пісень Джона Деріона. З того часу в американському театрі цей мюзикл ішов не раз. Одна з найпопулярніших вистав вийшла 1989 р. у театрі «Санта-Сюзана» – режисер Брюс Френч, Альдонса-Дульсінея органічна Елен Барнетт, «еталон» Санчо Панси – Джеррі Вінсетт, мудрий Сервантес і наївний Дон Кіхот – Лейн Девіс з його виразним і сильним вокалом.

Відомий український режисер Володимир Лизогуб одним з перших на теренах тоді ще Радянського Союзу здійснив постановку цього твору на кону головного театру України – Київського театру імені І. Франка. Прем'єра мюзиклу «Людина з Ламанчі» українською мовою відбулася 1971 року. Дієву й образну сценографію до вистави створив видатний сценограф сучасності Данило Лідер. Головну роль виконував народний артист, улюбленець публіки Аркадій Гашинський, герой якого своєю щирістю і благородством, своєю вірою в істину надихав сучасників. Його партнерами були популярний актор В. Дальський – Санчо Панса і молода актриса В. Сміян-Берізка – Альдонса. Органіка українських митців, вміння майстерно поєднувати драматичну дію з вокалом і танцем, подарувало виставі успішне життя, пробудило інтерес до мюзиклу у широкої аудиторії глядачів.

1972 року художній керівник Московського академічного театру імені В. Маяковського Андрій Гончаров здійснив легендарну постановку російської версії мюзиклу з Олександром Лазарєвим, Євгеном Леоновим, Тетяною Дороніною у головних ролях. Вистава А. Гончарова, сповнена романтики і краси, була сміливою і відвертою розмовою про художника та владу, про творчу свободу, про вміння тих небагатьох вигнанців, шалених мрійників, піднятися над безпросвітністю буденного

життя і злетіти, бо тільки так можна відчути себе людиною. Людина повинна мати крила, щоб творити.

І знов до сюжету про «найкращу людину» на Землі, людину з Ламанчі, за геніальним твором Сервантеса, втіленим у стилістиці мюзиклу, вже на початку третього тисячоліття звернувся російський режисер Юлій Гусман. 2004 року прем'єра американського мюзиклу «Людина з Ламанчі» Мітча Лі, Дейла Вассермана та Джона Деріона вийшла на кону Центрального академічного театру Російської Армії у Москві. Ю. Гусман створив виставу про своїх ровесників-шістдесятників, про ідеалістів та їхні ілюзії, помилки, розчарування.

Нова прем'єра – це своєрідна ода ідеалізму та благородству. І виконав соло в ролі Дон Кіхота народний артист СРСР Володимир Зельдін, який відзначив свій 90-річний ювілей. Як визнав сам актор, ця роль – найкращого героя найкращого роману – була його заповітною мрією протягом півсторіччя. Зустріч з найдорожчим для Зельдіна образом тим більше приваблива, що саме з мюзиклу багато років тому почалася його сценічна слава. Той мюзикл називався «Вчитель танців» (за п'єсою Лопе де Вега), був поставлений 1946 року режисером Театру Армії Володимиром Канцелем. Молодий актор, зачарувавши своєю універсальною обдарованістю, зіграв в ньому одну з найкращих і улюблених ролей Альдемаро, з якою не розлучався майже тридцять років і востаннє вийшов у шістдесятирічному віці. 1000 разів Альдемаро-Зельдін виходив на зустріч з залом, вражаючи не одне покоління як глядачів, так й колег акторів, секретом свого душевного здоров'я та фізичного довголіття.

Народився майбутній актор 1915 року у місті Козлов Тамбовської губернії. 1935 року після закінчення театрального училища розпочав свою творчу кар'єру при Театрі імені МОСПС. З 1945 року він працює на сцені Театру Радянської (тепер Російської) Армії. Всесоюзна популярність йому принесли роботи в кіно, де з перших кроків проявився хист початківця митця до жанру музичної комедії. Проте Зельдін впевнений, що «щастя не в кількості ролей, які зіграв, а в якісному ставленні актора до самого себе і залу. Акторське щастя в тому, щоб вміти тримати зал й отримувати задоволення від самого процесу гри...» [2, 164]. В. Зельдін – лауреат Державної премії СРСР, лауреат премії російського фестивалю «Кінотавр». Саме на цьому фестивалі незадовго до ювілею актора у режисера Ю. Гусмана і виникла ідея постановки мюзиклу про Дон Кіхота як його бенефісу.

Життя Зельдіна – історія останнього романтичного героя російського театру. Тому зрозуміло: мрія актора зіграти саме цього героя Сервантеса – одна з головних у його творчій біографії. Зельдіну, незважаючи на доволі солідний вік, було дуже цікаво знов зустрітися з жанром музичної вистави – цього разу з мюзиклом. «...Якщо у виставі рух, музика, мені легко...», – стверджував актор. – Музика мені допомагає розкрити характер героя, знайти необхідне самопочуття. Танець надає мені сили неймовірні» [2, 151].

Бенефіціант, вражаючи своєю фізичною формою, працював у повну силу. Саме він майже три години вів виставу, тримаючи глядацьку увагу всієї зали, і грав, зазначимо, навіть з куражем. Можливо, з часом феномен акторського довголіття Володимира Михайловича Зельдіна дослідники зуміють пояснити. На сцені людина, про вік якої публіка не замислюється. Вона пристрасно любила та любить цього величного патріарха, все життя закоханого до нестями у театр і його глядачів. Життєлюбність Володимира Зельдіна – це і є та безцінна колосальна енергетика, яка потрапляє прямо в серце, це і є та рідкісна магія мистецтва, яка змушує забути про все і, не відводячи очей, дивитися, відчувати, насолоджуватися.

У мюзиклі «Людина з Ламанчі» 90-річний актор демонстрував неабиякий пластичний дар, витончений і гнучкий голос, який, здається, не підвладний часу. «Щоб зіграти роль Дон Кіхота, актору потрібна передусім музикальність. Тому що музика – найемоційніше мистецтво, яке допомагає в роботі над персонажем» [8, 1]. М'яко, по-зельдінськи, ґрасуючи, він дивував багатством емоційного забарвлення музичної партитури мови. Його чути не тільки в партері, а й в останніх рядах величезної глядацької зали. Впевнений вокал В. Зельдіна, його почуття ритму, пластичність, особливий шарм, енергетика в сполученні з щирим благородством та інтелігентністю – рідкісними, а отже, тим більш значущими, є головними завоюваннями цього мюзиклу.

Актор, малюючи образ свого героя, ретельно обґрунтовує мотивацію його вчинків, точно потрапляє в тональність тієї чи іншої сцени, проявляє по-акторськи абсолютний слух. У цій роботі заслуговує на увагу рідкісне злиття образу та самої

особистості актора-громадянина, говорячи словами К. Станіславського, злиття надзавдання ролі і над-над-завдання митця – сучасника глядацької аудиторії. Зельдін разом зі своїм героєм доводив, що і в наш час ринкових відносин такі поняття як совість, честь, милосердя ще мають значення. Актор, як і його благородний герой-гідальго, вірить, що у будь-який час є місце подвигу. Мабуть, ця віра і робить їх такими значущими для всіх, хто відкриває для себе світ Сервантеса, сповнений духовності.

Починається вистава з прологу. На авансцені з'являється візок з бродячими комедіантами, що розігрують лялькову інтермедію за участю Дон Кіхота та його зброєносця Санчо Панси. Цей пролог затягує темпоритм вистави і навіть він – залишається незрозумілим. А далі глядацьку увагу чекає подорож до в'язниці у Севільї, де з гуркотом опускається підйомний міст, вартові несуть службу, серед злочинців і сам ідальго Мігель де Сервантес Сааведра в очікуванні суду інквізиції. «И ви вірите у Бога і справедливість, сеньйоре?» – глузує юрба каторжників. «Я не смію не вірити в них, панове! Я був солдатом і невільником. Я бачив сотні смертей. Я не смію не вірити у Бога і справедливість...» Сервантес пропонує юрбі зіграти разом з ним виставу про сільського дворянина Алонсо Кіхано – героя його книги.

Доречно згадати, що сам Сервантес на сторінках твору висловлює своє поважне ставлення до мистецтва театру і акторів. Побачивши виступ мандруючої театральної трупи, гідальго закликає Санчо Пансо полюбити комедію, її авторів та акторів, які в ній грають, бо саме комедія є віддзеркаленням нашого буття, нашої суті чи того, якими нам бути належить.

Історія про людину з Ламанчі, де, на думку зельдінського Дон Кіхота, «найбільш підходящий ґрунт для людей з ідеалами», ще раз переконує у мудрості старого гідальго. Актор грає мудру людину, яка цінує ідеальне більше ніж реальне. В основі такої мудрості не божевілля, а благородство душі, поклик серця побачити людину такою, якою вона могла б стати. Для Зельдіна головне в цьому мюзиклі – «прагнення повернути людей до людського образу життя» [8, 1].

Сучасний глядач під впливом прокату мюзиклів, створених за бродвейськими канонами, яких на початку ХХІ сторіччя з'явилося чимало, звекає до використання новітньої комп'ютерної технології у виставах. Технічне обладнання театру, де йде «Людина з Ламанчі» не найкраще. Мабуть, тому сценографія художника Юрія Антизерського нагадує сценічне оформлення давно минулих часів. Громіздкі декорації – величезні бутафорські глиби – ледь-ледь рухаються з брязкотом, димові завіси клубочуться над сценою, заважаючи хоч що-небудь роздивитися, будиночки неохоче, немов би упираючись, врешті-решт надуваються як гумові іграшки – все це знецінює видовищну сторону мюзиклу.

На жаль, хореографія Олега Ніколаєва також не вирізняється новизною рішення, технічною складністю, оригінальним малюнком, незабутнім колористичним забарвленням чи образністю. Проте навіть прості невігядливі рухи під музику драматичні актори виконують з деякою недбалістю, нечіткістю, приблизністю, що також знижує загальне враження від вистави. Спів акторів, зайнятих у масових сценах, не радує високим рівнем виконання. Сумно бачити такий художній рівень у театрі, де давно існують прекрасні традиції саме в жанрах музичної комедії, мюзиклу.

Роль Санчо Панси, сусіда і вірного зброєносця Дон Кіхота, виконує несподівано зовсім молодий актор Дмитро Ошеров. Розсудливий, «земний», Санчо Пансо, який спочатку на свою службу дивиться як на можливість заробити, відкриває для себе людські якості благородного гідальго, повагу до його незламного духу.

Енергійний, пластичний і привабливий Санчо Ошерева привертає увагу не тільки своєю молодістю, що виразно відтіняє вікову зрілість Дон Кіхота, а непідробною добротою, яку він випромінює. Він прагне передати любов, сповнену терпимості та співпереживання. Разом з ним глядач розуміє: «Дон Кіхот – найкраща людина на світі». У такий дружний союз різних поколінь віриш одразу, хоча робота

молодого актора, який перебуває ще у творчому пошуку, залишає враження певної фрагментарності, ніж цілісності.

Альдонсу-Дульсінею грає Наталя Арістова. У цій статній жінці, не позбавленій грації навіть у жалюгідному вбранні, розгледів Лицар Сумного Образу свою Прекрасну Даму Дульсінею. Крізь прозу життя, бруд і зневіру проривається людське і пробуджується душа: «Він шлюху назвав зіркою!». Гра актриси емоційна і темпоритмічно напружена, однак пластичний малюнок ролі, танець Альдонси не вирізняється своєю драматургічною побудовою. Актриса, працюючи з корифеєм сцени, дуже уважна як партнерка. Дуєт Наталі Аристової і Володимира Зельдіна захоплює щирістю і природністю обох партнерів. Гідальго кохання до Дульсінеї надихає, сповнює гармонією.

Актор згадував, що на початку репетицій «Людини з Ламанчі» деякі журналісти висловлювали сумніви щодо сприйняття сучасною аудиторією образу Дон Кіхота. В. Зельдін на це відповів: «Сьогоднішній глядач ... вже засумував без героїв і театру, який би пробуджував у ньому добрі і піднесені почуття. Мій герой каже: “Вдихни на повні груди живильне повітря життя і подумай над тим, як прожити його далі... Пишайся не тим, хто ти є, а тим, ким ти хочеш і можеш стати”. Хіба не прекрасно – нагадати про це людям?» [2, 263].

Мабуть, тому головним лейтмотивом вистави залишається зельдінська інтонація, що підкреслює трагікомічну тональність образу: «Найбільше безумство бачити світ таким, яким він є, і не помічати того, яким він має бути». Збагачуючи і глядацьку аудиторію, і колег з акторського цеху істинною сценічною культурою, Володимир Зельдін подарував справжній момент насолоди мистецтвом театру – у фіналі зал, стоячи, довго не затихав від шквалу аплодисментів.

Мюзикл «Людина з Ламанчі» надав своїм глядачам можливість долучитися до традицій цілого покоління митців, котре майже все – історія. На жаль, 2016 року не стало і Володимира Зельдіна. До останнього він грав свого Дон Кіхота – улюблену роль його довгого і плідного творчого життя.

Іде Людина з Ламанчі, і лунає її пісня, мандрує світом тому, що хтось повинен йти з вірою в істину і красу, і ми розуміємо – це необхідно, необхідно не абстрактному комусь, а кожному з нас. Де, як не в театрі шукати відповідь на вічне: як жити? заради чого? І знов, уже в XXI сторіччі, благородний гідальго Дон Кіхот, людина з Ламанчі, Мігеля де Сервантеса Сааведри допомагає нам у цих пошуках.

Висновки. Мюзикл, в якому, можливо, не було всесвітньовідомих хітів, котрі підхоплював би зал, виглядав актуально: в ньому є головне – дух книги Сервантеса. Переконані, що знайомство з його літературними героями у музичній виставі, а нові постановки «Людини з Ламанчі» обов'язково з'являться, – один з дієвих засобів залучення до класики нових поколінь глядачів.

Література

1. Багно В. Е. Дорогами «Дон Кихота» / В. Е. Багно. – Москва : Книга, 1988. – 448 с. : ил. – (Судьбы книг).
2. Зельдин В. Моя профессия: Дон Кихот / Владимир Зельдин ; лит. запись Н. Ю. Казьминой ; под ред. Б. М. Поюровского. – Москва : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2005. – 368 с., 40 л. ил. – (Выдающиеся мастера).
3. Коловерова И. Г. Роман «Дон Кихот» М. Сервантеса глазами критиков XX века / И. Г. Коловерова // Научные записки Харьковского национального педагогического университета им. Г. С. Сковороды. Серия: Литературоведение. – Харьков, 2012. – Вып. 3 (2). – С. 70–76.
4. Кочур Г. Роман Сервантеса на Украине // Литература та переклад : дослідження, рецензії, літературні портрети, інтерв'ю / Г. Кочур. – Київ : Смолоскип, 2008. – Т. 2. – С. 773–775.
5. Красноглазов А. Б. Сервантес / А. Б. Красноглазов. – Москва : Молодая гвардия, 2003. – 304 с. : ил. – (Жизнь замечательных людей).
6. Набоков В. В. Лекции о «Дон Кихоте» : пер. с англ. / В. В. Набоков. – Санкт-Петербург : Азбука-Классика, 2010. – 320 с.

7. Пронкевич О. «Дон Кіхот» : роман – міф – товар / Олександр Пронкевич. – Київ : НаУКМА : Аграр Медіа Груп, 2012. – 197 с.
8. Романцова О. Владимир Зельдин : «У нас не свобода, а воля!» / О. Романцова // Новые Известия. – 2004. – 15 дек.

References

1. Bagno, V. E. (1988). The roads of «Don Quixote». Moscow: Kniga [in Russian].
2. Zeldyn, V. (2005). My profession: Don Quixote. Moscow: AST-PRESS Kniga [in Russian].
3. Koloverova, Y. G. (2012). The novel «Don Quixote» by M. Cervantes through the eyes of critics of the twentieth century. Naukovi zapysky Xarkivskogo nacionalnogo pedagogichnogo universytetu im. G. S. Skovorody. Seriya: Literaturoznavstvo. (Issue 3), (pp. 70–76). Xarkiv [in Russian].
4. Kochur, G. (2008). Roman of Cervantes in Ukraine. Literatura ta pereklad. (Vol. 2), (pp. 773–775). Kyiv [in Ukrainian].
5. Krasnoglazov, A. B. (2003). Cervantes. Moscow: Molodaya gvardiya [in Russian].
6. Nabokov, V. V. (2010). Lectures about «Don Quixote». St. Petersburg: Azbuka-Klassika [in Russian].
7. Pronkevych, O. (2012). «Don Quixote»: novel – a myth – a commodity. Kyiv: NaUKMA : Agrar Media Grup [in Ukrainian].
8. Romanczova, O. (15 Dec. 2004). Vladimir Zeldin: «We do not have freedom, but will!», Novyie Izvestiya [in Russian].